

บทที่ ๗

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสื่อการสอนธรรมและสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการใช้สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลในพระพุทธศาสนา ศึกษาสัมฤทธิ์ผล และเจตคติในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนกาวิละวิทยาลั จังหวัดเชียงใหม่ ที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) และ เพื่อเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติในรายวิชา ส๒๓๑๐๓ พระพุทธศาสนา ๕ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๗.๑ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล และสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการใช้สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ศึกษาการใช้สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลของพระพุทธรองค์กับบุคคลต่างๆ ตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา และนำเสนอตัวอย่างของบุคคลและสัมฤทธิ์ผลที่เกิดขึ้นหลังจากการได้รับการเทศนาโปรด โดยยึดประเภทของสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลในพระพุทธศาสนา ๔ ประเภท คือ สื่อบุคคล สื่อเทคนิค วิธีการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อโสตทัศนูปกรณ์ มาเป็นกรอบในการศึกษา วิเคราะห์สัมฤทธิ์ผล

ในการศึกษาสัมฤทธิ์ผลและเจตคติในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนกาวิละวิทยาลั จังหวัดเชียงใหม่ ที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) ในรายวิชา ส๒๓๑๐๓ พระพุทธศาสนา ๕ เรื่อง หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓/๔ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ จำนวน ๓๐ คน ที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลาก และใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เนื่องจากโรงเรียนกาวิละวิทยาลั ใช้ระบบการจัดห้องเรียนแบบคณะชั้นเรียน ที่นักเรียนแต่ละห้องมีลักษณะของนักเรียนคล้ายกัน และกลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓/๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ จำนวน ๓๐ คน ที่เรียนด้วยวิธีปกติ ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลาก และใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับกลุ่มทดลอง ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา) แบบทดสอบก่อนการเรียน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียน แบบวัดเจตคติหลังเรียน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับกลุ่มควบคุม ได้แก่ แบบทดสอบก่อนการเรียน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิจัยปรากฏผลดังนี้

๗.๑.๑ สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลและสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการใช้สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลในพระพุทธศาสนา

สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการสั่งสอนธรรม มี ๔ ประเภท คือ สื่อบุคคล สื่อเทคนิควิธีการ สื่อสิ่งพิมพ์-วัสดุอุปกรณ์ และสื่อโสตทัศนูปกรณ์ ซึ่งทรงใช้ประกอบการสอนโดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับบุคคล สถานการณ์ สถานที่ และเวลา ปรากฏผลจากการศึกษาตัวอย่างการใช้สื่อทั้ง ๔ ประเภทดังนี้

๗.๑.๑.๑ สัมฤทธิ์ผลจากการใช้สื่อประเภทสื่อบุคคล คือการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้พระองค์เอง และยกตัวอย่างบุคคล มาเป็นสื่อในการสอน สัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการใช้สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลประเภทสื่อบุคคล คือ บุคคลที่ได้รับการสอน สามารถเข้าใจในธรรม หันมาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และบรรลุนิพพาน

๗.๑.๑.๒ สัมฤทธิ์ผลจากการใช้สื่อประเภทสื่อเทคนิควิธีการ คือการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เทคนิค วิธีการ หรือกลวิธีและอุบายประกอบการสอน ที่เหมาะสมกับจิตหรือความต้องการของบุคคลนั้นๆ และทำให้การเผยแผ่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ สัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการใช้สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลประเภทสื่อเทคนิควิธีการ จากกรณีตัวอย่าง คือบุคคลที่ได้รับการสอน บรรลุเป็นพระอรหันต์

๗.๑.๑.๓ สัมฤทธิ์ผลจากการใช้สื่อประเภทสื่อวัสดุ สิ่งพิมพ์ คือการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้สื่อที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาเป็นอุปกรณ์ในการสอนธรรม ตัวอย่างเช่น สื่อใบไม้ สื่อผ้า สัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการใช้สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลประเภทสื่อวัสดุ สิ่งพิมพ์ จากกรณีตัวอย่าง คือ บุคคลที่ได้รับการสอน มีความเข้าใจในธรรมของพระพุทธเจ้า และ บรรลุนิพพาน

๗.๑.๑.๔ สัมฤทธิ์ผลจากการใช้สื่อประเภทสื่อโสตทัศนูปกรณ์ คือการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ สื่อโสตทัศนูปกรณ์ ในลักษณะของสื่อเสียง ภาพนิมิต การแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ สัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการใช้สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลประเภทสื่อโสตทัศนูปกรณ์ จากกรณีตัวอย่าง คือ บุคคลที่ได้รับการสอน เกิดดวงตาเห็นธรรม เกิดความเลื่อมใส ตายไปเกิดเป็นเทพบุตร และ บรรลุพระอรหันต์

สรุปได้ว่าสัมฤทธิ์ผลของสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลในพระพุทธศาสนา เมื่อวิเคราะห์จากกรณีตัวอย่างแล้วจะพบว่า บุคคลที่พระพุทธเจ้าทรงโปรดสั่งสอนด้วยสื่อทั้ง ๔ ประเภทนั้น ได้รับผลสำเร็จจากการฟังเทศนาแตกต่างกันไป ตามแต่จริต ความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล โดย

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นนั้นมีตั้งแต่ผลเบื้องต้นคือ หันมาเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธองค์ ความเข้าใจในธรรม จนถึงการบรรลุธรรมขั้นสูงสุด คือ การบรรลุอรหัตต

๗.๑.๒ สัมฤทธิ์ผล และเจตคติในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียน กาวิละวิทยาลัย์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน) ในรายวิชา ส๒๓๑๐๒ พระพุทธศาสนา ๕ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปราชญ์ผลดังนี้

๗.๑.๒.๑ สัมฤทธิ์ผลด้านความก้าวหน้าทางการเรียน พบว่าเมื่อวิเคราะห์ผลเป็น รายบุคคล นักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐ ถึง ร้อยละ ๔๕.๐๐ และเมื่อวิเคราะห์รวมทั้งกลุ่มพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง มีความก้าวหน้า ทางการเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๓๖.๒๕ สรุปได้ว่าความก้าวหน้าทางการเรียนของกลุ่มทดลอง สูงขึ้นตามเกณฑ์ความก้าวหน้าทางการเรียนที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ ๒๕ ขึ้นไป ร้อยละ ๑๐๐

๗.๑.๒.๒ สัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ของโรงเรียน พบว่า นักเรียน กลุ่มทดลอง มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ ๖๐ หรือ มีระดับคุณภาพในระดับดี ขึ้นไปคิด เป็นร้อยละ ๑๐๐ สรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มทดลอง มีสัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ของ โรงเรียน สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่กำหนดให้นักเรียนร้อยละ ๖๕ มีคะแนนร้อยละ ๖๐ ขึ้นไป หรือมีระดับคุณภาพในระดับดีขึ้นไป

๗.๑.๒.๓ สัมฤทธิ์ผลโดยการทดสอบที (t-test) พบว่า ค่าที (t) จากการคำนวณมี ค่าเท่ากับ ๓๗.๓๐ สูงกว่าค่า ที (t) จากตาราง (๒.๔๖๒) สรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มทดลอง มีสัมฤทธิ์ผล โดยการทดสอบที สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๐๑

๗.๑.๒.๔ สัมฤทธิ์ผลด้านเจตคติทางการเรียน พบว่าเมื่อวิเคราะห์ทุกรายการแล้ว มี ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๔.๗๕ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และค่า S.D. รวม มีค่าเท่ากับ .๐๙ ซึ่งแสดงว่า นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับใกล้เคียงกัน สรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีเจตคติที่ดีต่อสื่อการสอน ธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) ในระดับมากที่สุด

๗.๑.๓ เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบ รายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติในรายวิชา ส๒๓๑๐๒ พระพุทธศาสนา ๕ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๗.๑.๓.๑ สัมฤทธิ์ผล และเจตคติในการเรียนของกลุ่มควบคุม

(๑) สัมฤทธิ์ผลด้านความก้าวหน้าทางการเรียน เมื่อวิเคราะห์ผลเป็น รายบุคคล พบว่านักเรียน กลุ่มควบคุม มีคะแนนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐ ถึง ร้อยละ ๔๒.๕๐ เมื่อวิเคราะห์รวมทั้งกลุ่มพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

มีความก้าวหน้าทางการเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐๐ สรุปได้ว่าความก้าวหน้าทางการเรียนของกลุ่มควบคุมสูงขึ้นตามเกณฑ์ความก้าวหน้าทางการเรียนที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ ๒๕ ขึ้นไป ร้อยละ ๑๐๐

(๒) สัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ของโรงเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มควบคุม มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ ๖๐ หรือ มีระดับคุณภาพในระดับดี ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ สรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มควบคุมมีสัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ของโรงเรียน สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่กำหนดให้นักเรียนร้อยละ ๖๕ มีคะแนนร้อยละ ๖๐ ขึ้นไป หรือมีระดับคุณภาพในระดับดีขึ้นไป

(๓) สัมฤทธิ์ผลโดยการทดสอบที (t-test) พบว่า ค่าที (t) จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ ๔๒.๑๘ สูงกว่าค่า ที (t) จากตาราง (๒.๔๖๒) สรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มทดลอง มีสัมฤทธิ์ผลโดยการทดสอบที สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๐๑

(๔) สัมฤทธิ์ผลด้านเจตคติทางการเรียนของกลุ่มควบคุม พบว่าเมื่อวิเคราะห์ทุกรายการแล้ว มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๔.๖๐ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และค่า S.D. รวม มีค่าเท่ากับ .๑๔ ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความคิดเห็นในระดับใกล้เคียงกัน สรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มควบคุมมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ ในระดับมากที่สุด

๗.๑.๓.๒ เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผล และเจตคติในการเรียน

(๑) เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลด้านความก้าวหน้าทางการเรียนรายบุคคล พบว่าร้อยละของความก้าวหน้าทางการเรียน ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ร้อยละ ๑.๔๓ สรุปได้ว่าสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองเป็นไปตามเกณฑ์ความก้าวหน้าทางการเรียน ในลักษณะสูงกว่าความก้าวหน้าทางการเรียน ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ ๒๕ ขึ้นไป และมีสัมฤทธิ์ผลด้านความก้าวหน้าทางการเรียน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

(๓) เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีร้อยละของผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ของโรงเรียนในระดับดีมากสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๙๖ สรุปได้ว่า สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนในลักษณะสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่กำหนดให้นักเรียนร้อยละ ๖๕ มีคะแนนร้อยละ ๖๐ ขึ้นไป และมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในระดับดีมาก สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

(๔) เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลโดยการทดสอบที (t-test) พบว่านักเรียนที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๐๑ โดยที่ค่าเฉลี่ยของ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ สรุปได้ว่าสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

(๕) เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลด้านเจตคติทางการเรียน พบว่านักเรียนที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) และ นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ มีเจตคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๐๑ โดยที่ค่าเฉลี่ยของเจตคติหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของเจตคติหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ สรุปได้ว่านักเรียนที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสื่อการสอนธรรมและสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการใช้สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลในพระพุทธศาสนา และศึกษาผลสัมฤทธิ์ และเจตคติในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) เรื่อง หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถอภิปรายผลวิจัยได้ดังนี้

๑. สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลที่พระพุทธเจ้าทรงนำไปใช้ในการสอนธรรม ทั้งสี่ประเภท สื่อบุคคล สื่อเทคนิควิธีการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อโสตทัศนอุปกรณ์ พระพุทธเจ้าทรงใช้ประกอบการสอนโดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล รวมทั้งพิจารณาตามความเหมาะสมของสถานการณ์ สถานที่ และเวลา สัมฤทธิ์ผลที่เกิดขึ้นจึงมีตั้งแต่ผลเบื้องต้นคือ หันมาเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธองค์ มีความเข้าใจในธรรม จนถึงการบรรลุธรรมขั้นสูงสุด คือ การบรรลุอรหัตต์ ทั้งนี้เนื่องมาจากพระพุทธเจ้าทรงใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายประกอบกันไปพร้อมกับวิธีการสอนแต่ละแบบ ให้ความเหมาะสมกับบุคคลประเภทต่างๆ ประกอบด้วย การทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม การทำตนให้เป็นตัวอย่าง การใช้ถ้อยคำเหมาะสม การเลือกสอนเป็นรายบุคคล การรู้จักจังหวะและโอกาส การยืดหยุ่น และการเสริมแรง เช่น การตรัสชมเชย หรือทรงตั้งตำแหน่ง “ เอตทัคคะ ” ให้แก่พระสาวกที่มีความถนัดและความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน และ ในการสอนเป็นรายบุคคลที่ปรากฏในพุทธกิจ ๕ ประการว่าพระพุทธเจ้าจะทรงตรวจดูสัตว์โลก ผู้ควรบรรลุธรรม ก่อนที่จะเสด็จไปสอนใคร จะทรงตรวจด้วยพระญาณ ว่าบุคคลใดควรจะสอนก่อน สอนด้วยเรื่องอะไร และสอนอย่างไร ดังที่แสง จันทรงาม ได้แสดงความคิดเห็น

เกี่ยวกับการเป็นครูของพระพุทธเจ้าไว้ว่าพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีสอนคน ๓ วิธี แต่ละวิธีเรียกว่า “ปาฏิหาริย์” (วิธีสอนแบบอิทธิปาฏิหาริย์ วิธีสอนแบบอาเทศนาปาฏิหาริย์ และวิธีสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์) แปลว่า สิ่งน่าอัศจรรย์ ซึ่งหมายความว่า วิธีสอนนั้นมีผลสำเร็จอย่างน่าอัศจรรย์ เพราะผู้ที่ได้รับการสั่งสอน สามารถรู้ตามจนถึงขั้นวิชชญาณ และเปลี่ยนแปลงไปจนถึงขั้น “พระอริยบุคคล” นอกจากนั้น พระมหาทวิ มหาปณฺโญ (ละลง) ยังได้กล่าวว่าวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ทรงใช้พุทธวิธีในการสอนได้อย่างมีระบบ มีผลสัมฤทธิ์ทำให้พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานอย่างมั่นคงถาวรมาจนถึงปัจจุบันนี้ เพราะทรงมีพระคุณสมบัติในฐานะผู้ส่งสารที่มีจุดมุ่งหมาย มีวิธีการสอนมีอุปายประกอบการสอน มีรูปแบบการสอนเป็นอย่างดี และรังสรรค์ พิมพ์ช่างทอง ได้แสดงความคิดเห็นว่า พระพุทธเจ้าได้รับยกย่องว่าทรงเป็น “พระบรมครู” หรือ “ศาสดาเอก” ในโลก เพราะพระองค์ทรงมีวิธีสอนที่ดีเยี่ยม ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งมีคำกล่าวว่า ถ้าพระพุทธองค์ทรงตัดสินพระทัยจะแสดงธรรมโปรดใคร เขาผู้นั้นย่อมได้บรรลุผลมรรคผลไม่ระดับใดก็ระดับหนึ่ง ตามกำลังสติปัญญาและบารมีของบุคคลนั้น

๒. การนำสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคลไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๖ โดยใช้สื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ในรายวิชา ส๒๓๑๐๓ พระพุทธศาสนา ๕ เรื่อง หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา กับนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน ๓๐ คน พบว่า (๑) นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ ๒๕ ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ในลักษณะที่สูงกว่าเกณฑ์ความก้าวหน้าทางการเรียนที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ ๒๕ ขึ้นไป (๒) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ โดยมีระดับคุณภาพในระดับดีขึ้น มีจำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่กำหนดให้นักเรียนร้อยละ ๖๕ มีคะแนนร้อยละ ๖๐ ขึ้นไป หรือมีระดับคุณภาพในระดับดี (๓) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๐๑ (๔) นักเรียนมีเจตคติทางการเรียนต่อสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๔.๗๕ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และค่า S.D. รวม มีค่าเท่ากับ .๐๙ ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความคิดเห็นในระดับใกล้เคียงกันมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นสื่อการเรียนการสอนที่นักการศึกษาทั่วไป ยอมรับว่าเป็นสื่อรายบุคคล ที่มุ่งสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และสนองตอบการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตร ศรีสะอ้าน (๒๕๑๗, หน้า ๑๒๘) กล่าวไว้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปส่งเสริมให้นักเรียน เรียนได้ด้วยตนเองตามอัตราความสามารถของตนเอง และยังสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) จำนวน ๓๐ คน มีผลการเรียนร้อยละ ๖๐ ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่โรงเรียนกำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับนำบทเรียน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอนไปพัฒนาผู้เรียน เช่น งานวิจัยของประพันธ์ กาวิชัย (๒๕๔๐, หน้า ๕๑) ที่นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนคำศัพท์ในวิชาภาษาอังกฤษ และพบว่านักเรียนสามารถผ่านเกณฑ์รอบรู้ตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ ๘๐ โดยได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๘๗.๕๐ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ งานวิจัยของอรณพ อินทชัย (๒๕๔๑, หน้า ๕๘) ที่นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ใน ๘ หัวข้อเรื่อง และ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเกินกว่าเกณฑ์ทุกหน่วยการเรียนรู้ โดยมีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับร้อยละ ๘๘.๒๓ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป

๓. เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง และนักเรียนกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบค่าที (t-test) พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .๐๐๑ ทั้งนี้เนื่องจาก สื่อการสอนธรรมชาติแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) ที่จัดทำขึ้นมีความน่าสนใจ สามารถสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนได้เป็นอย่างดี และในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีความสะดวกในการใช้งาน เพราะในแต่ละชุดบทเรียนจะมีคำอธิบายวิธีเรียนไว้อย่างละเอียด ชัดเจน นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การใช้ภาษาชัดเจน อ่านเข้าใจง่าย เนื้อหาในแต่ละกรอบ กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย และเป็นไปตามลำดับจากง่ายไปหายาก มีการเฉลยที่ทำให้นักเรียนทราบผลการเรียนได้ทันที มีการเสริมแรง ในการเฉลยคำตอบให้ทราบนั้น ถ้าตอบถูก จะมีเสียงและข้อความชมเชยปรากฏ ให้ทราบ และบอกให้ไปเรียนในรอบต่อไปได้ และถ้าตอบผิด ก็จะมีเสียงและ ข้อความที่บอกให้รู้ว่าคำตอบยังไม่ถูกต้อง และให้กำลังใจในการกลับไปอ่านเนื้อหาเดิมอีกครั้งหนึ่ง มีขนาดตัวหนังสือมีความเหมาะสมพอดี ภาพประกอบมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา ภาพการ์ตูน และภาพเคลื่อนไหว (Animation) ที่นำมาประกอบมีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน มีเพลงบรรเลงประกอบบทเรียนที่ทำให้นักเรียน เรียนด้วยความเพลิดเพลิน และการเรียนจากสื่อการสอนธรรมชาติแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) ยังช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้เต็มที่เพราะหากตอบผิดโปรแกรมจะบังคับให้กลับไปอ่านซ้ำจนกว่าจะตอบถูก และในการกลับไปอ่านซ้ำก็จะทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนั้นสื่อการสอนแบบรายบุคคล ยังเป็นสื่อการสอนที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อครูและนักเรียน สามารถช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้บรรลุตามจุดประสงค์และช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน (๒๕๔๓, หน้า ๒๔๐-๒๔๑) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนเป็นรายบุคคลไว้ว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความแตกต่างและความสามารถของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของศิริพงศ์ พะยอมรัมย์ (๒๕๓๓, หน้า ๑๒๙-๑๓๑) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนเป็นรายบุคคลเป็นการประสมประสานระหว่างวิธีสอนกับสื่อ

การเรียนการสอนเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของจันท์ฉาย เติมยคาร (๒๕๒๙, หน้า ๑๑-๑๓) ที่กล่าวถึงการเรียนการสอนการสอนเป็นรายบุคคลว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่วางไว้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองตามเอกัตภาพส่วนบุคคล และสอดคล้องกับแนวคิดของชัยยงค์ พรหมวงศ์ ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนรายบุคคลยึดหลักที่จะมุ่งสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจัดสภาพการเรียนการสอนที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสามารถ และความพร้อมของแต่ละบุคคล

๔. เมื่อเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลด้านเจตคติของนักเรียน พบว่านักเรียนที่เรียนจากสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๐๑ ทั้งนี้เนื่องมาจากสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนทำให้นักเรียน เรียนด้วยความเพลิดเพลิน และได้รับความรู้อย่างเต็มที่องค์ประกอบของสื่อมีความน่าสนใจ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน สนองตอบความแตกต่างทางด้านศักยภาพทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนจึงมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามกฎการเรียนรู้ (Law of learning) ของธอร์นไดค์ (Thorndike) ได้แก่ กฎแห่งการพร้อม กฎแห่งการฝึกหัด และกฎแห่งผล ซึ่งกฎแห่งการพร้อม คือ สภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้งร่างกายและจิตใจ ความพร้อมทางร่างกายได้แก่ ความพร้อมทางด้านวุฒิภาวะ ความพร้อมทางจิตใจได้แก่ ความพึงพอใจ หรือความรู้สึกที่ดีที่จะเรียนวิชานั้น ส่วนกฎแห่งการฝึกหัด คือการที่นักเรียนได้ฝึกหัดทำซ้ำบ่อย ๆ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร การซึ่งในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จะมีแบบฝึกหัดให้นักเรียนได้ฝึกทำ เป็นการเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ถาวร และกฎแห่งผล คือนักเรียนได้รับผลที่พึงพอใจ จากทราบคำตอบจากแบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบทันทีหลังจากทำเสร็จ ซึ่งกฎแห่งผล ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเสริมแรงของสกินเนอร์ (Skinner) ที่กล่าวว่าการเสริมแรงควรมีขึ้นในทันทีทันใด (Immediacy of Reinforcement) หลังจากมีการตอบสนอง หรือเมื่อได้คำตอบภายใน ๕ วินาที ถ้าเกินนั้นอาจจะไม่ได้ประโยชน์ คุณลักษณะดังกล่าวของสื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) เรื่อง หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทำให้นักเรียนอยากที่จะเรียนรู้ต่อไป ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดสภาพความพึงพอใจ โดยให้นักเรียนทราบคำตอบจากแบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบทันทีหลังจากทำเสร็จ..และจากการที่นักเรียนมีความพึงพอใจวิธีการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จึงส่งผลให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม สอดคล้องกับงานวิจัยของหลายท่าน เช่น วิเศษ แก้วกระจาย (๒๕๕๐, หน้า ๑๑๕) ที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในระดับมาก สาธิต ยันตรีสิงห์ (๒๕๕๐, หน้า ๑๓๘) ที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในระดับมาก และเอกภูมิ ชุนิตย์ (๒๕๕๓, หน้า ๑๑๙) ที่พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ในระดับมากที่สุด

๕. จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง และนักเรียนกลุ่มควบคุม ซึ่งปรากฏผลว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติทางการเรียน แสดงให้เห็นว่าสื่อการสอนธรรมชาติแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) สามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นการเรียนการสอนที่นักเรียนสามารถนำไปเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ทดแทนการสอนของครูได้ในกรณีที่จำเป็น เช่น ในกรณีที่ครูจำนวนน้อย หรือกรณีที่ขาดแคลนครูผู้สอน นอกจากนั้นนักเรียนยังสามารถนำสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ไปเรียนรู้ในห้องเรียนได้อย่างสะดวก ในทุกเวลา และสถานที่ที่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โดยไม่ต้องมีการลงโปรแกรมการใช้งานเพิ่มเติม

๗.๒ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

๑. การศึกษาเกี่ยวกับสื่อการสอนธรรมชาติและสัมฤทธิ์ผลของการใช้สื่อการสอนธรรมชาติแบบรายบุคคลในพระพุทธศาสนา ทำให้ได้ทราบว่าวิธีสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ว่ามีมาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล เป็นสื่อที่มีอยู่ในตัวพระพุทธเจ้า และเป็นสื่อที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มิได้เป็นสื่อที่สร้างหรือผลิตขึ้นโดยอาศัยเทคโนโลยีทันสมัย และสัมฤทธิ์ผลที่เกิดขึ้นคือช่วยให้ผู้เรียนได้รับผลสำเร็จในการเรียนตามศักยภาพของบุคคล

๒. ในการเลือกใช้สื่อการเรียนของครูผู้สอน หากคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของนักเรียนเป็นสำคัญ สื่อการสอนนั้นๆ จะมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

๓. การนำสื่อการสอนประเภทบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมาใช้สื่อของนักเรียนเป็นแนวทางหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนของนักเรียนนั้น นอกจากจะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร แล้วเชื่อได้ว่าจะพื้นฐานนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนที่ดีด้วย

คุณค่าที่สำคัญของสื่อการสอนธรรมชาติแบบรายบุคคล (บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน) คือความสามารถในการสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลทางด้านศักยภาพในการเรียนรู้รายบุคคลได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และบรรลุเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๗.๓ ข้อเสนอแนะ

๗.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

๗.๓.๑.๑ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นบทเรียนที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเองการย่ำและทำความเข้าใจกับนักเรียนในการปฏิบัติตามขั้นตอน การเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียน

๗.๓.๑.๒ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์สำคัญ สำหรับโรงเรียนกาวิละวิทยาลัย เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนด้านคอมพิวเตอร์ โรงเรียนมีเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้ให้บริการแก่นักเรียนอย่างพอเพียง ทั้งในห้องเรียนคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ห้องศูนย์วิทยบริการ และตามอาคารเรียน และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ที่นักเรียนสามารถใช้บริการได้ตลอดเวลา ดังนั้นการนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงต้องคำนึงถึงความพร้อมของเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นอุปกรณ์สำคัญด้วย

๗.๓.๑.๓ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทสอนเนื้อหา(Tutorial) ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเป็นบทเรียนที่ประกอบไปด้วยเนื้อหา คำถาม และคำตอบชนิด ๔ ตัวเลือก และกำหนดให้ย้อนกลับไปอ่านเนื้อหาซ้ำเมื่อตอบคำถามไม่ถูกต้อง โดยมีความคาดหวังว่า นักเรียนที่ตอบคำถามผิดจะได้มีโอกาสในการทบทวนเนื้อหาให้เข้าใจ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในเนื้อหาอย่างแท้จริง ดังนั้นในการนำสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทสอนเนื้อหานี้ไปใช้ ครูผู้สอนควรชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียน ในเรื่องของความซื่อสัตย์ในการเรียน และการปฏิบัติตามคำแนะนำ ในแต่ละกรอบ เป็นลำดับต่อเนื่องกันไป

๗.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๗.๓.๒.๑ ควรประยุกต์ใช้สื่อการสอนธรรมแบบรายบุคคล โดยการนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทอื่นมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทแบบฝึกหัด (Drill and Practice) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ประเภทเกมการสอน (Instructional Games) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทแบบทดสอบ (Test) หรือ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทสถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นต้น

๗.๓.๒.๒ ควรเลือกใช้โปรแกรมอื่นที่มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่ ที่มีความทันสมัย ตามเวลา เพื่อให้บทเรียนมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น